

Klyzma

Dějiny klyzmatu

S podáváním klyzmatu se můžeme setkat již v dávné historii. Ve starověku se první klyzmata s projímavým účinkem podávala nejprve pomocí dutého kravského rohu, později špicí nasazenou na měch. Pomůcky ke klyzmatu procházely zajímavým vývojem. Ve středověku, kdy patřilo klyzma k častým léčebným metodám, zejména ve šlechtických kruzích, se začalo užívat dřevěných trubiček, které byly později nahrazeny zlatými a stříbrnými zdobenými rourkami. Proud tekutiny z koženého vaku usměrňoval kohoutek na rource. Místo vaku se začalo postupně užívat gumového balónku nebo velké stříkačky. Koncem 19. století se už pomůcky ke klyzmatu podobaly dnešním.

Klyzma - pojem, účel

Klyzma je vpravení tekutiny konečníkem do tlustého střeva.

Podle účelu rozlišujeme klyzma: očistné, projímavé, léčebné, diagnostické.

Očistné klyzma

Účelem je očištění střeva od stolice. U chodících nemocných výkon provádíme v místnosti určené k tomuto účelu, u nemocných upoutaných na lůžko na pokoji, respektujeme soukromí nemocného, jeho intimitu.

Očistné klyzma se provádí např. před RTG vyšetřením tlustého střeva, před operací, před porodem.

Pomůcky

Rektální rourky příslušné velikosti vzhledem k věku a tělesné konstituci nemocného, irigátor s hadicí zakončenou nástavcem s kohoutkem, peán na přerušení průtoku vody hadicí, vazelína, rukavice, čtverce buničiny, emitní miska, infúzní stojan na zavěšení irigátoru, podložní mísa, 1–1,5 l vlažné vody.

Postup

- **Příprava pacienta:** vysvětlíme postup, doporučíme, aby při výkonu zhluboka dýchal nosem, pocítil-li velké nucení na stolicí, aby nám to ohlásil. Upozorníme nemocného, že se bude muset snažit v sobě tekutinu, co nejdéle zadržet (10–20 minut).
- **Poloha:** na levém boku s pravou dolní končetinou ohnutou do pravého úhlu. Tato poloha usnadňuje průtok tekutiny do colon sigmoideum a colon descendens. U nemocných, kteří se nemohou obrátit na bok nebo neudrží-li tekutinu, provádíme v poloze na zádech na podložní míse.
- Do irigátoru připravíme vodu a zavěšíme ho na stojan, odpustíme ze soupravy vzduch, hadici uzavřeme peánem.
- Konec rektální rourky natřeme vazelínou.
- Oblékne si rukavice, rektální rourku zavedeme do konečníku asi 6–8 cm daleko, musíme počítat s odchodem plynů. Rektální rourku spojíme s hadicí irigátoru a pozvolna vpouštíme tekutinu.
- Tekutinu podáváme pomalu, přerušovaně. Pokud by nemocný udával silné nutkání na stolicí, podávání tekutiny na chvíli přerušíme a snažíme se o to, aby nemocný soustředil svou pozornost na hluboké dýchání a snažil se uvolnit.
- Než vyteče z irigátoru všechna voda, přerušíme hadici peánem nebo zavřením kohoutu, jednou rukou vytahujeme rektální rourku a druhou ji současně otíráme buničinou.
- Požádáme nemocného, aby v sobě tekutinu co nejdéle udržel.
- Ležícímu pacientovi podáme podložní mísu.
- Dotazem zkontrolujeme, zda se nemocný vyprázdnil a provedeme záznam do dokumentace nemocného.

Projímavé klyzma

Účelem je vyprázdnění stolice při zácpě. Vpravovaná tekutina rozmělní tuhou stolicí, takže nemocný se snáze vyprázdní. Podává se formou mikroklyzmatu nebo jako kapénkové klyzma.

Mikroklyzma

Je klyzma o malém objemu tekutiny.

Pomůcky:

Ricinový nebo glycerinový olej 150–200 ml, Janetova stříkačka, rektální rourka, ostatní pomůcky jako u očistného klyzmatu.

Postup:

- Poloha i poučení nemocného je shodné jako u očistného klyzmatu.
- Do stříkačky nasajeme množství oleje 100–200 ml, stříkačku nasadíme na rektální rourku, přípravek pomalu vpravujeme do konečníku.
- Po vytažení rektální rourky požádáme nemocného, aby nás informoval o účinku klyzmatu. K vyprázdnění stolice dochází zpravidla za 1–4 hodiny.

Formou *jednorázového mikroklyzmatu* můžeme zajistit vyprázdnění střev a přípravu nemocného před vyšetřením střev a orgánů dutiny břišní nebo před operací. Používá se přípravek např. YAL v množství 70–150 ml.

Kapénkové klyzma

Je podávání tekutiny do tlustého střeva po kapkách.

Pomůcky:

Infúzní lahev s fyziologickým roztokem zahřátým na teplotu těla, infúzní převodová souprava, dezinfekční roztok, čtverečky buničiny, infúzní stojan, slabší rektální rourka, nůžky, leukoplast, ostatní pomůcky jako ke klyzmatu očistnému.

Postup:

- Příprava nemocného.
- Poloha: na boku nebo na zádech, výkon trvá asi 60 min.
- Infúzní lahev postavíme do nádoby s teplou vodou. Dezinfikujeme gumovou zátku infúzní soupravy, do lahve zavedeme bodec převodové soupravy. Odpustíme vzduch, lahev zavěsíme na stojan.
- Oblékáme si rukavice, zavedeme rektální rourku do konečníku, napojíme na infúzní soupravu, seřídíme počet kapek asi 60/min.
- Rektální rourku upevníme leukoplastí – proužek leukoplasti obtočíme kolem rourky ve vzdálenosti asi 4 cm od konečníku a konce proužku přilepíme na hýždě.
- V průběhu výkonu sledujeme nemocného, než vykape všechen roztok, přerušíme hadici tlačkou a rourku odstraníme.
- Dotazem zkontrolujeme, zda se nemocný vyprázdnil a provedeme záznam do dokumentace nemocného.

Odkazy

Zdroj

- Se svolením autora převzato ZÁRUBOVÁ, Ivana. Úprava lůžka. In WikiSkripta [online]. Praha : MEFANET, 2008- [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <https://www.wikiskripta.eu/index.php?title=Úprava_lůžka&oldid=1483>. ISSN 1804-6517.

Externí odkazy

- Osacká Petronela: Vyprázdnňovanie moču a stolice. Multimediálna podpora výučby klinických a zdravotníckych disciplín :: Portál Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského [online] 5.2.2011, posledná aktualizácia 2.12.2011 [cit. 2011-12-23] Dostupný z WWW: <<https://portal.jfmed.uniba.sk/clanky.php?aid=143>>. ISSN 1337-7396